

Rich Lord at the Table
"Brevarium
Grimani".

Heren van Schoonhoven in de 14de eeuw

Hennie Verhoef

Voor de stad Schoonhoven breekt in het begin van de 14de eeuw een belangrijke periode aan na een roerige tijd met kasteelheer Nicolaas van Kats, een Zeeuws edelman. Nicolaas van Kats was al in 1280 door Graaf Floris V met het Hollandse deel van de stad Schoonhoven beleend.¹ Dat wil zeggen dat hij die goederen als zijn eigendom kon behandelen zolang hij de Graaf 'met raad en daad' bijstond. Op 22 augustus 1281 schonk de bisschop van Utrecht Jan van Nassau het nog ontbrekende deel van de stad 'met grond en gras en alle tijdelijke rechtspraak' aan Nicolaas van Kats. Dit is gedaan onder druk van de Hollandse Graaf Floris V, die op dat moment grote invloed heeft op het Utrechts grondgebied.²

De moord op Graaf Floris in 1296 bracht grote veranderingen in het Graafschap. Zijn twaalfjarige zoon Jan I, die in Engeland werd opgevoed om daarna te huwen met de dochter van de Engelse koning, werd snel teruggehaald om het land te besturen met hulp van zijn Henegouws oom, Graaf Jan II van Henegouwen. Als de zoon van Floris V, Jan I, in 1299 overlijdt, wordt Jan II Graaf van Holland. Jan II was getrouwd met Filippa van Luxemburg en zoon van Aleida van Holland, tante van Floris V. Hij overlijdt in 1304 en wordt opgevolgd door zijn zoon Willem III. De Graaf van Vlaanderen, Guy van Dampierre, die Zeeland opsteit, valt Holland binnen en komt zo tot Schoonhoven. Ook de Engelse koning maakt aanspraak op Holland, doch tot een uitslag van de Fagelen komt het niet. Nicolaas van Kats kiest voor de Vlaamse kant en wordt vervallen verklaard van zijn Hollandse lenen. Graaf Jan II geeft Schoonhoven op 21 augustus 1300 toestemming om zich te onttrekken en te verdedigen tegen Nicolaas van Kats, wat het begin is geweest van de stadsmuren rondom de stad.³ Nadat de Vlaamse troepen verdreven waren en het bestuur van het graafschap in handen kwam van de graven van Henegouwen, brak een rustige periode aan.

De jongere broer van Graaf Willem III, Jan van Beaufort, waarschijnlijk geboren in 1288 en zoon van Jan II van Avesnes en Filippa van Luxemburg, werd beleend op 29 maart 1309 met diverse leengoederen in Holland en Zeeland, waaronder Schoonhoven en Gouda.

Jan van Beaufort
(ca. 1281-1356).

Dit betekende betekende dat men over de inkomsten kon beschikken van de belastingen die erop rustten zoals de tiende penning op het verbouwen van gras en diverse stedelijke heffingen zoals de veerdiensten, de waaig, belasting op bier enz. In Schoonhoven hield dit in: het bestaande kasteel uit de 13de eeuw met het Hofland en landerijen in Bergambacht, Stalwijk, Cabauw, Berkenwoude. In Gouda waren dat Bloemendaal,